

Fra grundforskning til praksis

- hvordan ATEL-projektet blev til skriveudvikling.dk

JULIE SUNDAHL JAKOBSEN, LÆRER OG LÆSEVEJLEDER, FJERRITSLEV SKOLE
KRISTINA RIISGAARD, LÆRER OG LÆSEVEJLEDER, SOLSIDESKOLEN
JESPER BREMHOLM, SENIORFORSKER, NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Artiklen handler om, hvorledes teoretisk avanceret grundforskning om børns tidlige skrivning udført i projektet ATEL har været inspiration til og grundlag for det populære skrive-didaktiske univers skriveudvikling.dk. Det er med andre ord en historie om, hvad der skal til, for at forskning i læsning og skrivning finder hele vejen ud til konkret didaktisk praksis i undervisningen. ATEL-projektet var et stort, femårigt forskningsprojekt om børns skrivning i de første skoleår, og et af projektets betydningsfulde resultater er beskrivelsen af en model for børns tidlige skriveudvikling. Skriveudvikling.dk er et online skrive-didaktisk univers, der stiller en række skriveforløb og andre didaktiske ressourcer frit tilgængelig for lærere. I artiklen beskrives først de elementer af ATEL-projektet, der har været afgørende for udviklingen af skriveudvikling.dk, og derefter rettes blikket mod, hvordan idéen til det skrive-didaktiske univers opstod, og hvorledes elementer fra ATEL er omsat didaktisk i skriveudvikling.dk.

Øget fokus på tidlig skrivning

At kunne formulere og begå sig på skrift er en essentiel kommunikativ færdighed for mennesker i et moderne samfund. For de fleste børn er det at starte i skole samtidig det første mere systematiske møde med skriftsproget og skrivning. Det er således i indskoling, at grundlaget for udviklingen af skrivefærdigheder etableres. I lyset af skrivefærdighedernes store betydning kan det derfor også undre, at man hverken i forskning eller praksis for alvor har interesseret sig for den tidlige udvikling af kommunikative skrivefærdigheder i de første skoleår (Bazerman et al., 2017; Solheim et al., i proces). I stedet har man altovervejende haft fokus på skrivningens rent tekniske aspekter, som stavning og håndskrivning.

” Det er således i indskoling, at grundlaget for udviklingen af skrivefærdigheder etableres.

I løbet af de seneste 10-15 år har man imidlertid kunnet iagttage en øget interesse for kommunikativ skrivning og skriveudvikling i indskoling inden for dansk og skandinavisk forskning (Bremholm et al., 2022). Et eksempel på denne øgede interesse er det store danske forskningsprojekt *ATEL-projektet* (Kabel et al., 2023), som vi vil sætte fokus på i denne artikel. Det gør vi, fordi ATEL-projektet har været inspiration til og grundlag for udviklingen af det skrive-didaktiske univers *skriveudvikling.dk*. Dette univers er hurtigt blevet et populært og meget anvendt didaktisk værktøj for lærere, der ønsker at arbejde med kommunikativ skrivning i indskoling. I den

forstand udgør skriveudvikling.dk et godt eksempel på, at et teoretisk tungt forskningsprojekt kan omsættes til et konkret didaktisk redskab med anvendelighed for praksis.

” I den forstand udgør skriveudvikling.dk et godt eksempel på, at et teoretisk tungt forskningsprojekt kan omsættes til et konkret didaktisk redskab med anvendelighed for praksis.

I artiklen her vil vi beskrive historien om, hvordan denne omsætning er blevet en realitet. Det kan vi gøre, fordi vi som forfattere har et førstehåndskendskab til både ATEL-projektet og til skriveudvikling.dk. Julie Sundahl Jakobsen og Kristina Riisgaard er idékvinder til og udviklere af skriveudvikling.dk, og Jesper Bremholm har været en del af forskerholdet bag ATEL-projektet. Således repræsenterer vi som artiklens forfattere to forskellige perspektiver på historien, nemlig henholdsvis et praktikerperspektiv med Julie Sundahl Jakobsen og Kristina Riisgaard og et forskerperspektiv med Jesper Bremholm. Begge disse perspektiver vil træde frem som stemmer i artiklen, og det betyder også, at ”vi” i artiklen nogle gange vil referere til praktikerperspektivet og andre gange til forskerperspektivet. Historien begynder med en kort præsentation af ATEL-projektet og dets design og resultater. Dernæst følger en beskrivelse af, hvordan skriveudvikling.dk blev til fra idé til konkret produkt, samt hvordan det skrivedidaktiske univers ser ud i dag, og hvilke indholdsdele og muligheder det rummer.

ATEL – et banebrydende projekt om tidlig skrivning

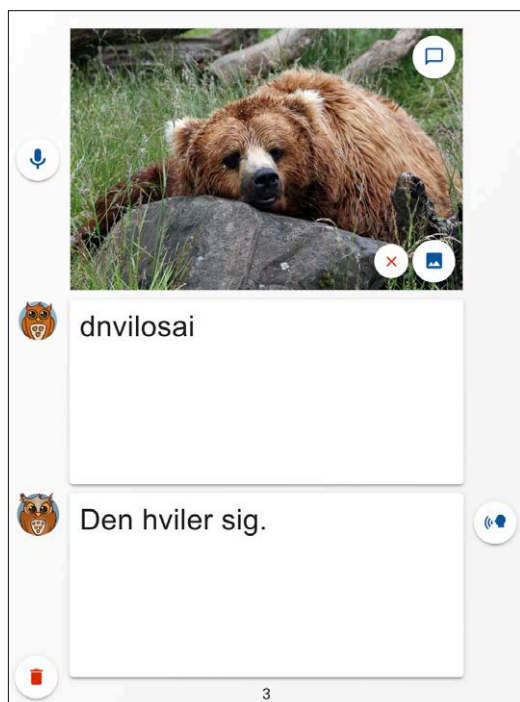
ATEL står for Automated Tracking of Early Stage Literacy Skills, og det var et forskningsprojekt finansieret af Innovationsfonden, der fulgte over 2.000 indskolingselevers skrivning gennem tre et halvt år. Hele projektet strakte sig fra 2018 til 2023. Det overordnede mål med projektet var at implementere en automatiseret vurdering af indskolingselevers skriveudvikling i en digital platform kombineret med tilbud til læreren om didaktisk feedback og inspiration til differentieret skriveundervisning for hele klassen. Dette formål krævede en tværfaglig tilgang, og i projektet samarbejdede forskere og eksperter inden for både sprog og skrivning, testteori, statistik og maskinlæring.¹ I projektet deltog desuden WriteReader, firmaet bag *Skriv og læs*, en didaktisk skriveapp udviklet til skriveundervisning i indskolingen, der er meget udbredt på landets skoler. I *Skriv og læs* skriver eleverne små bøger, og rent didaktisk bygger appen på børneskrivning og en kommunikativ og opdagende tilgang til skrivning (Korsgaard et al., 2015). I figur 1 herunder er gengivet et eksempel på en elevbog skrevet med *Skriv og læs*.²

---

1 Følgende forskere og institutioner deltog i projektet: Kristine Kabel og Jeppe Bundsgaard fra DPU/Aarhus Universitet, Michael Riis Andersen fra Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og Jesper Bremholm fra Nationalt Videncenter for Læsning.

2 I de tidligere versioner af *Skriv og læs* skulle det nederste felt udfyldes af en lærer eller en anden kyndig sprogbruger. Som en del af ATEL-projektet udvikledes en teknologi til automatiseret oversættelse af børneskrivning til konventionel stavning. Denne teknologi indgår i den seneste version af *Skriv og læs*.

En model for tidlig skriveudvikling – hvilket materiale?

Figur 1: Uddrag fra elevbog skrevet med Skriv og læs. I det øverste felt har eleven skrevet med børneskrivning. I det nederste felt er elevens tekst gengivet med konventionel stavning.

Selv om ATEL rummede flere forskellige delprojekter, koncentrerer vi os i denne artikel om den del, der handlede om at identificere og beskrive en model for elevers tidlige skriveudvikling. Det gør vi, fordi det er denne del af ATEL, der danner inspiration og grundlag for skriveudvikling.dk. De andre dele af projektet kan findes beskrevet i andre artikler (fx Andersen et al., 2023; Kabel et al., 2023). Arbejdet med identificeringen af udviklingsmodellen foregik i flere faser. Først og fremmest skulle der indsamles elevtekster til brug for projektets analyser. Til dette formål samarbejdede projektet med Svendborg Kommune, og vi indgik en aftale med kommunen om, at alle dansk lærere og børnehaveklasseledere i 0.-2. klasse på alle kommunens skoler (i alt 11 skoler) arbejdede med *Skriv og læs* mindst 20 minutter om ugen. Gennem hele projektperioden er alle elevbøger skrevet i *Skriv og læs* blevet indsamlet (> 50.000 tekster). Til identifikationen af skriveudviklingsmodellen anvendte vi en mindre del af det samlede antal elevtekster (803 tekster). Disse tekster var strategisk udvalgt, så de repræsenterede en ligelig fordeling mellem de deltagende klassetrin og klasser.

En model for tidlig skriveudvikling – hvilken analyse?

Disse 803 elevtekster blev analyseret af seks forskere og forskningsassistenter tilknyttet projektet. Til dette formål udviklede vi i projektet en analyseramme med analysekategorier, der både omfattede elevbøgernes overordnede tekstniveau og det detaljerede sætningsniveau (Kabel et al., 2022). Desuden blev teksterne kodet for deres udviklingstrin i stavning.

” Disse 803 elevtekster blev analyseret af seks forskere og forskningsassistenter tilknyttet projektet. Til dette formål udviklede vi i projektet en analyseramme med analysekategorier, der både omfattede elevbøgernes overordnede tekstniveau og det detaljerede sætningsniveau.

På baggrund af de analytiske kodninger af de 803 elevtekster gennemførte vi efterfølgende statistiske analyser af datamaterialet. Til de statistiske analyser anvendte vi den såkaldte Raschteori. Noget forenklet forklaret muliggør Raschteori, at man inden for et givent område matematisk kan bestemme forholdet mellem personers dygtighed i forhold til et sæt opgavers sværhedsgrad. I ATEL-projektet svarede dette til, at vi kunne bestemme elevernes udvikling som skrivere i forhold til, hvor svære de forskellige sprogtræk (analysekategorierne) er at bruge for eleverne (Bundsgaard et al., 2022a).

En model for tidlig skriveudvikling – hvordan ser den ud?

Figur 2: Første side af bogen *Twillingerne har en hemmelighed 2*, indsamlet af ATEL-projektet. Bogen består af i alt 49 sider.

Den statistiske Raschanalyse gjorde det muligt for os at identificere, at elevers tidlige skriveudvikling foregår inden for tre forskellige, men forbundne dimensioner (Bundsgaard et al., 2022b). Herunder beskrives de enkelte dimensioner, og i forlængelse af beskrivelsen gives et konkret eksempel med henvisning til elevteksten gengivet i figur 2.

1. Tekstfremstilling

- ▶ hvordan eleverne skaber sammenhæng på tværs af sætninger og markerer sig som afsender i teksten

Eksempel: Eleven bruger tidsadverbier og forbindere til at skabe sammenhæng og forløb i sin tekst ("Nu går Molly og Sally en tur og de hygger sig"). Desuden markerer eleven sig som afsender ved at "farve" teksten med brug af udsagnsord, der udtrykker følelser ("de hygger sig" og "de glæder sig rigtig meget").

2. Sætningskonstruktion (består af to underdimensioner: sætningsopbygning og verbalbrug)

- ▶ hvordan eleverne bygger deres sætninger op, og hvordan de derved udtrykker sig om sig selv og forhold i verden

Eksempel: Teksten er kendetegnet ved en relativ kompleks sætningskonstruktion, hvilket bl.a. ses, ved at eleven bruger en ledsætning som objekt i en af sætningerne ("De går og snakker om hvånår de kunne komme på eventyr igen"). I sætningen bruger eleven også den komplekse verbalform "kunne komme", mens den øvrige del af teksten er skrevet i enkel nutid.

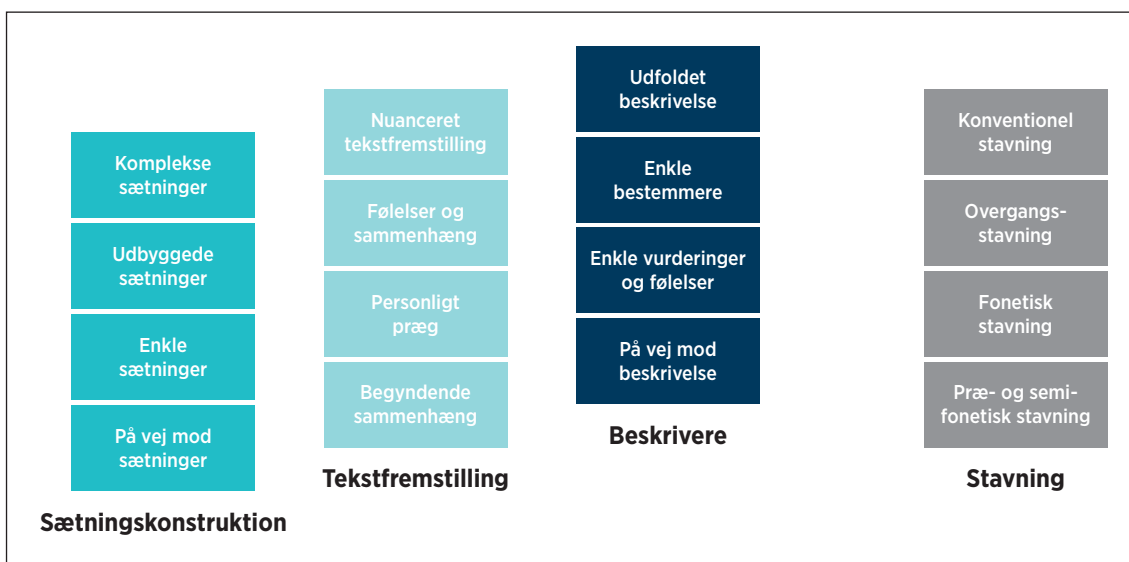
3. Beskrivere

- ▶ hvordan eleverne betegner og beskriver sætningens aktører bl.a. med brug af adjektiver, adverbier og ledsætninger

Eksempel: Teksten rummer et enkelt eksempel på et beskrivende element, hvor eleven bruger et adverbialt led til at beskrive, hvordan Molly og Sally glæder sig ("De glæder sig rigtig meget").

I skriveudviklingsmodellen udgør stavning en fjerde dimension. Den baserer sig dog ikke på de statistiske analyser, men på etableret forskningsviden om staveudviklingens forskellige trin (fx Veber Nielsen, 2016).

De statistiske analyser gjorde det desuden muligt at identificere fire udviklingstrin inden for hver af de fire dimensioner. Disse trin er bestemt ved, hvilke sproglige træk og ressourcer eleverne behersker på det pågældende trin. I modellen har vi givet de enkelte trin en betegnelse for at karakterisere, hvad eleverne kan på det pågældende trin. I figur 3 herunder er gengivet en visuel fremstilling af udviklingsmodellen.

Figur 3: Visuel fremstilling af udviklingsmodel for børns tidlige skrivning. Fremstillingen stammer fra Skriv og læs+ og er en lettere justeret version af modellen udarbejdet i ATEL-projektet.

At det faktisk lykkedes os i ATEL-projektet at identificere en model for tidlig skriveudvikling, var et banebrydende forskningsresultat. For det var første gang, at en sådan model var blevet beskrevet på et empirisk grundlag. Det vil sige, at det ikke er en teoretisk model, men derimod en model baseret på elevers konkrete tekster. Resultatet fik da også meget opmærksomhed i de nationale medier, da det blev offentliggjort (fx Eiby, 2022).

” At det faktisk lykkedes os i ATEL-projektet at identificere en model for tidlig skriveudvikling, var et banebrydende forskningsresultat. For det var første gang, at en sådan model var blevet beskrevet på et empirisk grundlag.

Forskning tygget og omsat til praksis

De første spadestik til det, der senere skulle blive til skriveudvikling.dk, blev taget, da første- og andenforfatteren til denne artikel på læsevejlederuddannelsen blev præsenteret for forskningsprojektet ATEL som en del af arbejdet med opdagende skrivning. Arbejdet med ATEL blev udgangspunktet for en eksamensopgave og udarbejdelsen af et didaktisk værktøj (skriveudvikling.dk/sus), der havde til formål at omsætte ATEL til noget håndgribeligt ude i praksis.

Da skriveudviklingsmodellen med de fire dimensioner, 16 udviklingstrin og tilhørende skriftsprogselementer kræver stor indsigt og for de fleste vil være svært at omsætte til praksis, blev et af de overordnede mål for os at bearbejde og indarbejde den vigtige viden bag ATEL-projektet, så det blev anvendeligt og lettilgængeligt for børnehaveklasseledere og andre dansklærere i indskoling.

Skriveudvikling.dk – et skriveunivers med materialer funderet i forskning

Skriveudvikling.dk gik i luften i marts 2023 som en ressource til lærere i indskolingen, med materialer, der ligger frit til download. Udgangspunktet for udviklingen af skriveudvikling.dk var at gøre det nemmere at fremme en større alsidighed i skriveundervisningen ude i praksis ved at tilbyde lige-til-at-gå-til skriveforløb (se figur 4 og 5), som både viser hvordan, og hvilket stort skriftsprogligt potentiale der ligger i at stille indskolingseleverne over for forskelligartede skriveopgaver.

” Udgangspunktet for udviklingen af skriveudvikling.dk var at gøre det nemmere at fremme en større alsidighed i skriveundervisningen ude i praksis.

The screenshot shows the website [skriveUDVIKLING.dk](https://skriveudvikling.dk) with a navigation menu (Skriveforløb, Værktøjskasse, Projekter, Skriv og læs+, Om) and social media icons. A video player shows two women in a library. To the right, the heading is "Inspiration til skrivning i bh.kl.-3. kl." followed by a list of resources: "Stiladserede og differentierede skriveforløb med: modeltekster, skriverammer og -skabeloner, ordkort, plakater, feedbackark på tre niveauer." Below this is a disclaimer: "OBS! Kopiering/download fra denne hjemmeside må kun finde sted på skoler, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Nøde, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen." Below the video, a section titled "Skriveforløb" features four activity cards: "Eventyr" (writing a story with a red castle illustration), "Dyr" (writing about animals with a colorful animal collage), "Årstidsdigt" (writing seasonal poems with a tree illustration), and "Venneopskrift" (writing a recipe with a group of children illustration).

Figur 4: Screenshot fra skriveudvikling.dk, der viser nogle af de forskellige skriveforløb og undervisningsressourcer, det stiller til rådighed.

Derfor står vi nu med et skriveunivers, hvor vi udvikler skriveforløb, som i videst muligt omfang fordeler sig ligeligt mellem følgende fremstillingsformer:

- ▶ fortælle/berette (fiktion)
- ▶ fortælle/berette (fakta)
- ▶ instruere
- ▶ argumentere
- ▶ beskrive

Alle skriveforløb på skriveudvikling.dk er derudover udviklet med afsæt i ATEL's fire skriftsprogdimensioner, som sammen med fremstillingsformer beskrives indledningsvis i alle vejledninger.

” Alle skriveforløb på skriveudvikling.dk er derudover udviklet med afsæt i ATEL's fire skriftsprogdimensioner.

LÆRERARK 1

DUKSE

Varighed: 3-4 lektioner
Klassetrin: bh.kl.-3. klasse

Eleverne skal producere instruktioner (instruerende tekster), som skal hjælpe dem med at lære og/eller huske praktiske opgaver og rutiner i klassen.

Skriveformål

- Stifte bekendtskab med og anvende genretræk fra instruerende tekster (fremstillingsformer).
- Bygge sætninger og udtrykke sig om forhold i den nære verden (sætningskonstruktion).
- Skabe sammenhæng på tværs af sætninger og markere sig som afsender i teksten (tekstfremstilling).
- Betegne og beskrive elementer og aktører i teksten med tillægsord, biord og ledsætninger (beskrivere).
- Fokuser på sprogets mindre enheder som bogstav-lyd-forbindelser og stavemåder af skrevne ord (stavning).

OBS! Afsender-/modtagerforhold bør afklares (se 'Præsentation og udgivelse') og præsenteres for eleverne.

Figur 5: Indledning og formålsbeskrivelser til instruerende skriveforløb "Dukse".

Formativ feedback med afsæt i ATEL's udviklingstrin

I forhold til at give feedback på elevers tekster er en af vores fornemmeste opgaver som lærere at guide eleverne på en måde, som både tager afsæt i deres aktuelle udviklingstrin og giver gode råd, der peger frem imod deres næste udviklingstrin.

Da ATEL-projektet netop belyser udviklingen i børns tidlige skrivning, var det oplagt at prøve at "oversætte" de flere hundrede siders rapporter og *working papers* til praktiske feedbackråd, som kunne anvendes direkte i undervisningen.

Som et led i at mindske kompleksiteten blev ATEL's fem udviklingstrin i "stavning" reduceret til fire ved at slå præfonetisk og semifonetisk sammen, således at alle fire dimensioner bestod af fire udviklingstrin hver. Med det udgangspunkt bliver der til hvert skriveforløb udvalgt tre-fire feedbackråd til hvert af de tre udviklingstrin (gul, grøn og blå) og med afsæt i den specifikke fremstillingsform (se figur 6). Rådene er i videst muligt omfang underbygget med eksempler, som kan understøtte feedbacken til eleverne under skriveprocessen.

Udvalgte og generelle feedbackråd genbruges på tværs af skriveforløb og fremstillingsformer. Dette for at mindske kompleksiteten for underviserne, men også for at opbygge et overordnet og holistisk feedbackforråd, der med tiden kan blive lige så naturligt som den tekniske og grammatiske feedback, hvor der er fokus på at sætte punktum, huske at starte med stort begyndelsesbogstav samt at stave korrekt.

LÆRERARK 3

Med afsæt i skriverammer/-udvikling (gul, grøn, blå) kan eleverne støttes med følgende differentierede feedback.

FORMATIV FEEDBACK

UNDER SKRIVNING

Gul feedback

- Opfordr eleverne til at 'trække ordene ud' og skrive alle de bogstaver/lyde, de kan høre og kender.
- Bed eleverne fortælle, hvad de har skrevet og 'oversæt' deres skriveforsøg til voksenskrivning. Fremhæv de bogstaver i børnenes skrivning, som findes i voksenskrivningen.
- Henvis eleverne til ordkortene eller skriv ord på tavlen, som de kan skrive af efter.

OBS! Hav fokus på elevernes skriveforsøg og -lyst fremfor korrekt stavemåde.

Grøn feedback

- Opfordr eleverne til at skrive hele sætninger - fx 'Vi kunne godt tænke os flere bolde.'
- Opmuntr eleverne til at bruge udsagnsord og biord til at beskrive deres holdninger og ønsker - fx 'Vi synes, det er ...', 'Vi ønsker os ...', 'Vi har snart brug for ...', 'Ofte kan vi ikke ...'.
- Støt eleverne i at skrive i nutid, da argumenterende tekster ofte beskriver noget, som er relevant og aktuelt.

Blå feedback

- Opmuntr eleverne til at bruge rækkefølge og bindeord - fx 'For det første', 'For det andet', 'Til sidst'.
- Opfordr eleverne til at gøre teksterne mere beskrivende ved at give informationer om egenskaber ved og tilstand af personer, ting eller steder - fx 'De store bliver sure', 'Vores bolde er gamle', 'Garderoben er for lille.'
- Opfordr eleverne til at afslutte med en konklusion med forslag til løsning på deres ønske eller problem - fx "Flere idrætstimer, vil gøre os sundere og mere friske i timerne."

OVERBEVISEREN

MÅ PRENTES/KOPIERES I HENHOLD TIL GÆLDENDE COPYDAN-ARTALE
FORFATTERE: JULIE SUNDBÆRL OG KRISTINA REESGAARD

© skriveUDVIKLING.dk

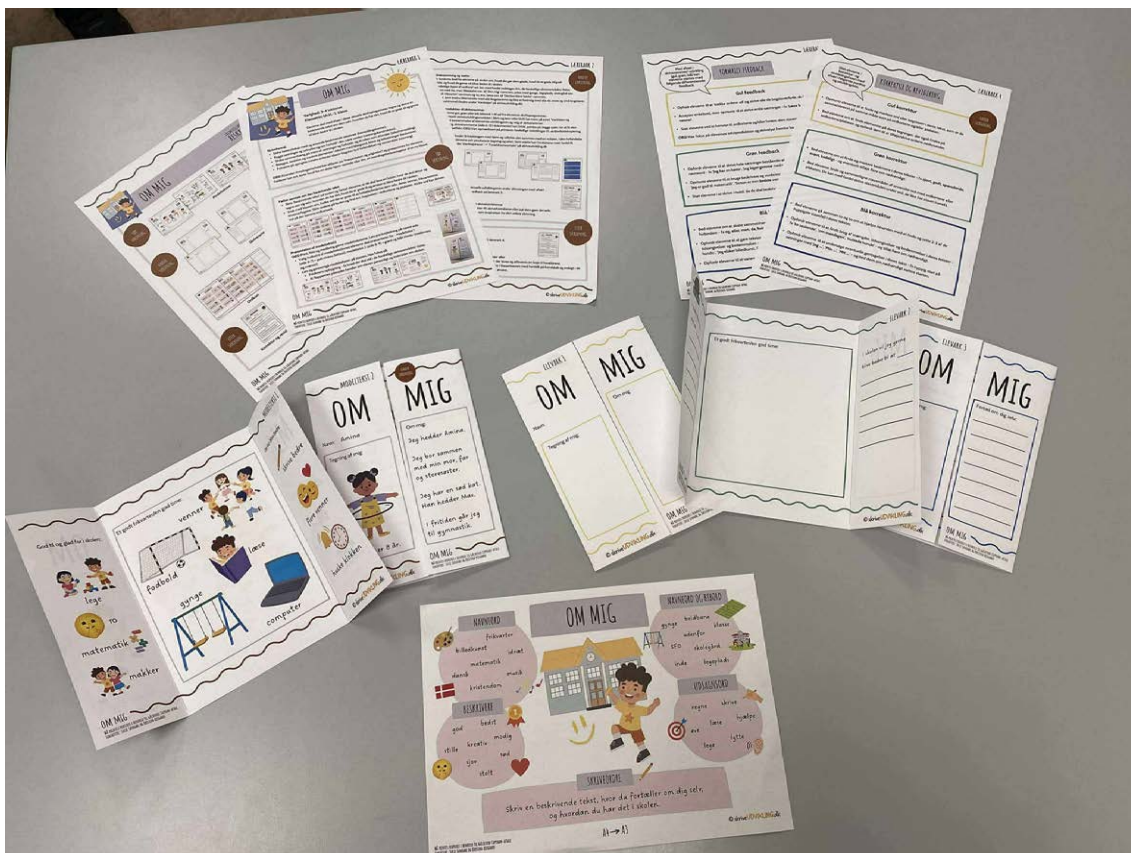
Figur 6: Det differentierede og formative feedbackark til det argumenterende skriveforløb Overbeviseren.

Til hvert skriveforløb er der på samme vis også udviklet et korrektur- og revideringsark, som fokuserer på skrivningens mere tekniske elementer, og som bevidst er placeret i fasen "efter skrivning". Feedback- og korrekturarkene, der er udarbejdet med afsæt i ATEL, fungerer på den måde som et analytisk bagtæppe, der hjælper læreren med både at forstå elevernes aktuelle skriftsprogsudvikling og forberede den videre skriveundervisning. Struktur og æstetik som støtte for mestring og skrivelyst.

” Feedback- og korrekturarkene, der er udarbejdet med afsæt i ATEL, fungerer på den måde som et analytisk bagtæppe, der hjælper læreren med både at forstå elevernes aktuelle skriftsprogudvikling og forberede den videre skriveundervisning.

Vores arbejde har hele tiden været båret af en passion for at udvikle materialer med en solid faglig kerne, som samtidig er indbydende, overskuelige og bygget op omkring en genkendelig struktur – og ikke mindst er æstetisk tiltalende for både lærere og elever. Materialernes layout og grafiske udtryk er udviklet med henblik på at understøtte elevernes skrivelyst og give læreren et hurtigt overblik, så undervisningen kan fokusere på det væsentlige: at eleverne oplever at mestre skrivning.

Hvert forløb indeholder en fast struktur (se figur 7): lærerark med korte og konkrete vejledninger, modeltekster, differentierede skriverammer, feedback- og korrekturark samt ordkort og plakater. Den genkendelige struktur fra forløb til forløb skaber tryghed for både lærer og elever og giver mulighed for differentiering. Eleverne vil, efterhånden som de arbejder med flere forløb fra skriveudvikling.dk, have en forforståelse for indholdet og strukturen, hvilket skaber forudsætninger for, at eleverne bliver mere og mere selvkørende i skriveprocessen. Endvidere giver den faste struktur og genkendelighed i hvert forløb en oplevelse af mestring hos alle elever, uanset deres skriftsproglige niveau. Når eleverne oplever, at de kan lykkes med at skrive, vokser både motivation, selvtillid og lysten til at skrive mere.

Figur 7: Eksempler på undervisningsressourcer til skriveforløb: lærerark, modeltekster, skriverammer og plakater. Fra forløbet "Om mig".

Materialerne fra skriveudvikling.dk giver eleverne konkrete redskaber til at håndtere skriveprocessen trin for trin, så de gradvist udvikler både færdigheder og troen på egne evner.

Når elever skriver sig ind i fællesskabet – eksempler på forløb

Vores skriveforløb strækker sig over to-fem lektioner, og hvert skriveforløb indeholder en lærerintroduktion, en tydelig progression, modeltekster, skriverammer, ordkort og forslag til feedback.

Alle materialer er stilladserende og differentierede, så alle elever kan deltage og udfordres på deres niveau – og opleve, at de lykkes med at skrive. Dette kommer til udtryk i de forskellige modeltekster, skriverammer samt tilhørende feedback- og korrekturark på tre niveauer. Se figur 7, hvor tre forskellige skriverammer og niveauer er repræsenteret i et forløb.

Forløbet ”Overbeviseren” er et godt eksempel på, at det bliver meningsfuldt for eleverne at skrive og producere tekster, når de skriver til en reel modtager – fx skolelederen, læreren, SFO-pædagogen eller elevrådet. Eleverne mærker, at skriftsproget kan bruges til at påvirke andre mennesker konkret, hvilket medfører – siger vores erfaring os – at elever, der normalt kun skriver korte sætninger, får mod på at producere sammenhængende tekster med begyndende lydret stavning, tydelig struktur og en klar afsender (figur 8). Alle skriveforløb på skriveudvikling.dk indeholder skriverammer på tre niveauer, som gør det let at differentiere både på klasse- og elevniveau.

Figur 8: Eksempler på tekster skrevet af elever fra børnehaveklasse og 2. klasse, der har arbejdet med skriveforløbet ”Overbeviseren”.

Foruden vores skriveforløb lancerede vi i starten af 2025 et nyt koncept på skriveudvikling.dk, mini-skriverier. Mini-skriverierne bygger på samme teoretiske og didaktiske fundament, men blot i et mindre format. Mini-skriverier er aktiviteter, der med fordel kan anvendes, når læreren har lidt tid tilovers i en time eller ønsker at give eleverne et ”dagligt skud skrivning”. Med mini-skriverierne skabes der flere små rum i undervisningen, hvor lærerne kan inddrage meningsfulde skriveaktiviteter for eleverne, som gør, at eleverne skriver mere og varieret. Fx som det ses på billedet herunder (figur 9), hvor der midt under madpakke-spisningen bliver skrevet små sedler til hjemmet. Alle mini-skriverier kræver minimal forberedelse, kan afvikles på 5-30 minutter, er nemme at sætte i gang og lette for eleverne at gå til.

Figur 9: Eksempel på mini-skriveriet "Tak for mad" anvendt i praksis i en børnehaveklasse.

” Mini-skriverier er aktiviteter, der med fordel kan anvendes, når læreren har lidt tid tilovers i en time eller ønsker at give eleverne et ”dagligt skud skrivning”.

At spille hinanden gode

Vi har her i artiklen bestræbt os på at fortælle og forklare, hvordan forskningsprojektet ATEL om børns tidlige skrivning gennem det didaktiske univers skriveudvikling.dk har fundet konkret anvendelse i praksis og herigennem bidrager til en styrket skriveundervisning på skoler rundt om i Danmark. Betragtet fra forskersiden er det et optimalt og sjældent lykketræf at se det majsomme arbejde, som forskning indebærer, omsat til levende praksis til glæde for lærere og elever.

Set fra praktikersiden er det givet, at skriveudvikling.dk aldrig var blevet til uden den uddannelsesmæssige ramme, som skriveuniverset er blevet til i. Læsevejlederuddannelsen betød luft og tid i hverdagen ude på skolerne til at udvikle konkret skrivedidaktik med afsæt i forskning, hvilket i høj grad er nødvendigt, hvis man skal fordybe sig og eksempelvis kaste sig over ny forskning.

Det kræver både tid, ressourcer og et forpligtende samarbejde at gøre tung forskning til meningsfuld undervisning. Vi er gensidigt afhængige – forskere, ledere, undervisere, læsevejledere og lærere – hvis vi skal sikre, at ny viden får liv og betydning i klasselokalet.

Danmark er et lille land, og netop derfor har vi en særlig mulighed for at arbejde tæt sammen på tværs af forskning, uddannelse og praksis. Når vi udnytter den mulighed og spiller hinanden gode,

bliver det tydeligt, at vi sammen kan gøre det muligt, at grundforskning faktisk når hele vejen ud i praksis.

Referencer

- Andersen, M. R., Kabel, K., Bremholm, J., Bundsgaard, J., & Hansen, L. K. (2023). Automatic proficiency scoring for early-stage writing. *Computer and Education: Artificial Intelligence*, 5, 1-10.
- Bazerman, C., Graham, S., Applebee, A., Matsuda, P., Berninger, V., Murphy, S., Brandt, D., Rowe, D. W., & Schleppegrell, M. (2017). Taking the long view on writing development. *Research in the Teaching of English*, 51(3), 351-360.
- Bremholm, J., Kabel, K., Liberg, C., & Skar, G. B. (2022). A review of Scandinavian writing research between 2010 and 2020. *Writing & Pedagogy*, 13(1-3).
- Bremholm, J., Kabel, K., & Bundsgaard, J. (2024). At skrive verden frem: Genrer og semantiske universer i børns tidlige skoleskrivning. *Acta Didactica Norden*, 18(3).
- Bremholm, J., Bundsgaard, J., & Kabel, K. (2022). Proficiency scales for early writing development. *Writing & Pedagogy*, 13(1-3).
- Bundsgaard, J., Kabel, K. & Bremholm, J. (2022a). Validating scales for the early development of writing proficiency. *Writing & Pedagogy*, 13(1-3).
- Bundsgaard, J., Kabel, K., & Bremholm, J. (2022b). Skriveudvikling i de tidlige skoleår. *Læsepædagogien*, 70(3).
- Eiby, T. (2022). Min nuttede pony. Artikel i *Weekendavisen* d. 14.2022.
- Kabel, K., Bundsgaard, J., & Bremholm, J. (2023). Elevers tidlige skriveudvikling – en tekstorienteret model med potentialer for differentieret skriveundervisning. *Sammenlignende fagdidaktik* 7, 77-112.
- Kabel, K., Bremholm, J., & Bundsgaard, J. (2022). A framework for identifying early writing development. *Writing & Pedagogy*. 13(1-3).
- Korsgaard, K., Vitger, M., & Hannibal, S. (2015). *Opdagende skrivning – en vej ind i læsningen*. Daneklærerforeningen.
- Solheim, R., Kabel, K., Geijerstam, Å. af, Bremholm, J., Folkeryd, J. W., & Liberg, C. (i proces). New Scandinavian perspectives on early writing instruction. *Written Communication*.
- Veber Nielsen, A.-M. (2016). *God, bædre, best: Om ortografisk viden og ortografisk indlæring hos danske børn på skolens begynder- og mellemtrin*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.

Om forfatterne

Julie Sundahl Jakobsen er dansklærer og læsevejleder på Fjerritslev Skole med særlig interesse i børns tidlige skriftsprogsudvikling. Hun er kursusinstruktør, forfatter, idéudvikler og medstifter af skriveudvikling.dk.

Kristina Riisgaard er dansk- og matematiklærer og læsevejleder på Solsideskolen i Nørresundby. Her arbejder hun med stor interesse for skrivedidaktik. Hun er kursusinstruktør, forfatter, idéudvikler og medstifter af skriveudvikling.dk.

Jesper Bremholm er seniorforsker ved Nationalt Videncenter for Læsning. Han arbejder med forsknings- og udviklingsprojekter inden for fagspecifik literacy (læsning og skrivning i forskellige fag), skriveudvikling og tidlig literacyundervisning.